

# NIEKTÓRE ASPEKTY WSPÓŁCZESNYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH I MISJI WOJSKOWYCH

mgr Andrzej Mrozek

Doktorant III roku WNS Uniwersytetu Wrocławskiego

Specjalista ds. Obronnych w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie

## Streszczenie

**Cel:** zachęcanie do refleksji i dyskusji nad specyfiką współczesnych konfliktów zbrojnych, podkreślanie rangi przygotowań obronnych.

**Wprowadzenie:** za zmianami technologicznymi i wymuszonymi przez nie potrzebami obronnymi nie nadąża społeczna świadomość obronna. Wpływa to negatywnie na decyzje dotyczące przygotowań obronnych i sposób ich realizacji. Cechą współczesnych konfliktów zbrojnych jest ich informacyjny, ekonomiczny i cywilizacyjny charakter oraz brak jednoznacznych granic w czasie i w przestrzeni. Konflikty, w których uczestniczą żołnierze na misjach wojskowych, to konflikty regionalne, na obrzeżach cywilizacji. Istotną wartością misji wojskowych jest możliwość współpracy (transgranicznej) naszych żołnierzy z żołnierzami innych armii. „Wojna jest pewną szczególną formą konfliktu społecznego. Nie można sprowadzić jej wyłącznie do sumy działań militarnych, gdyż, jak wiadomo, obejmuje ona i inne dziedziny życia społecznego.”<sup>1</sup> Nie sposób rozumieć lokalne problemy bez szerszej, strategicznej perspektywy. Poruszane aspekty z konieczności są komprimowane i kodowane.

**Metodologia:** wnioskowanie na podstawie analizy aktów normatywnych z zakresu obronności, opracowań naukowych dotyczących konfliktów zbrojnych oraz wyników badań własnych realizowanych wśród żołnierzy misji wojskowych, z odniesieniem do rzeczywistości społecznej i nowych wyzwań.

**Wnioski:** (1) społeczna świadomość obronna nie nadąża za zmianami cywilizacyjnymi; (2) rzeczywistość społeczna ma charakter sieciowy, a współczesnymi narzędziami komunikowania są sieci telekomunikacyjno-medialne; (3) w erze informacji główna gra toczy się o ludzką świadomość; (4) mechanizmy wojny gospodarczej w sposób najbardziej efektywny pozwalają realizować cele ekspansji; (5) dla współczesnej wojny nie jest

---

<sup>1</sup> J.J. Wiatr, *Socjologia wojska*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. Warszawa 1964, s. 46.

najważniejszy wymiar terytorialny, toczy się ona w różnych wymiarach; (6) na gruncie wojskowym cele integracji i współpracy transgranicznej najłatwiej osiągać w ramach realizacji wspólnych zadań, misje wojskowe dobrze temu służą; (7) rozważania dotyczące władzy i państwa są istotne szczególnie dla żołnierzy, żołnierz jest „państwowym”, władza natomiast jest rozproszona, przesunięta do ośrodków pozarządowych, co wzmaga napięcia i zagrożenia.

**Słowa kluczowe:** społeczna świadomość obronna, kryzys, konflikt zbrojny, misja wojskowa, władza

**Typ artykułu:** artykuł przeglądowy

## 1. Społeczna świadomość obronna

W zakresie wiedzy o współczesnych konfliktach zbrojnych i zagrożeniach z nimi związanych istnieje znaczna ilość obszarów tabu i rzeczy nienazwanych;<sup>2</sup> rzeczy nienazwane zaś bywają trudno dostrzegalne. Problem wynika z braku możliwości pełnego, publicznego wyjaśniania i uzasadniania skomplikowanych zjawisk społecznych i politycznych. Jest to z różnych powodów niemożliwe, a często bywa także niewskazane; dlatego przekaz publiczny jest uproszczony. Odwołując się w tym miejscu do znanych poglądów Maksa Webera – o sprawach obronności decydować powinna i często decyduje „etyka odpowiedzialności”, a nie „etyka przekonań”. Taka sytuacja utrwała jednak stereotypy, niską społeczną świadomość obronną oraz myślenie magiczne i życzeniowe. Myślenie magiczne i życzeniowe polega między innymi na założeniu, że wojny nie będzie – co jest bardzo pożądane i chwalebne, ale mało prawdopodobne. Popularny jest także pogląd, że jedno z najcenniejszych dóbr, jakim jest wolność, to jest coś, co każdemu się należy, bez potrzeby zabiegania o to dobro. Inny popularny pogląd - obarczony bagażem historycznych skojarzeń - chce nas przekonać, że rzeczy ważne dzieją się tylko w zgiełku bitewnym i w hałasie, na tłumnych placach i na rynkach. Tymczasem w erze informacji i kosmosu ważne rzeczy najczęściej dzieją się w ciszy i w spokoju.

---

<sup>2</sup> Tradycyjne słowniki, leksykony i encyklopedie nie nadążają za nazwami nowych zjawisk i rzeczy, których definicje znaleźć można tylko w Internecie.

„Współczesne środowisko bezpieczeństwa narodowego charakteryzuje zacieranie się granic między jego wymiarem wewnętrznym i zewnętrznym, militarnym i pozamilitarnym”.<sup>3</sup>

Znana praca Jerzego Koszałki, zamieszczana w podręcznikach szkolnych (III kl. gimnazjum), nosi tytuł: „Bitwa pod Kłobuckiem”<sup>4</sup>. W oryginale jest to arkusz papieru pakownego, który przyozdabiają dwa wzorki: gwiazdki i kreseczki, wszystko to jest wymieszane. W legendzie mamy wyjaśnienie, że gwiazdki to my, a kreseczki to oni. Współczesne konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie czy w Afryce, ale nie tylko tam, to takie bitwy pod Kłobuckiem.

Tradycyjne metody wojny: frontalne ataki, masowe naloty i bombardowania, nie są oznakami siły, są przejawami bezsilności. Gdyby ktoś obecnie rozwinął dywizję wojska, i przystąpił do ataku, tak jak to bywało w minionych wojnach, to prawdopodobnie uderzałby w próżnię. Przeciwnik oczywiście jest, ale w innym miejscu, a właściwie w innych wymiarach. Współczesne wojny, to konflikty wielowymiarowe, wieloaspektowe, asymetryczne, realizowane w warunkach nieokreśloności, zwane „wojnami hybrydowymi”. Pytanie brzmi: czy jesteśmy przygotowani do takich wojen? Czy jesteśmy wystarczająco samodzielni w myśleniu i w działaniu? Czy posiadamy świadomość potrzeb obronnych? Braki w tym względzie uzupełniać można tylko w drodze edukacji. Tylko poprzez edukację możemy sprostać wyzwaniom. Jeśli efektem naszych edukacyjnych starań będzie człowiek, który z pobudek społecznych (grupowych), patriotycznych, a nie egoistycznych, potrafi myśleć i działać samodzielnie, jest obcy logice zyskowności i nie nastawiony na grę pozorów, to osiągniemy cele edukacji obronnej. Takie cele powinny przyświecać tym, którzy kształtują społeczną świadomość obronną. Nauczycielowi wypada tak postępować choćby z szacunku dla samego siebie.

## **2. Rzeczywistość społeczna**

Wojna jest zjawiskiem społecznym. Aby zrozumieć współczesną wojnę, trzeba rozumieć współczesne społeczeństwo. Społeczeństwo tworzą międzyludzkie układy komunikacyjne. Rzeczywistość społeczna ma charakter sieciowy. Współczesnymi narzędziami komunikowania są sieci telekomunikacyjno-medialne. W nowej rzeczywistości społecznej najważniejszymi miejscami wytwarzania wartości gospodarczej i akumulacji kapitału także są sieci telekomunikacyjno-medialne, a nie fabryki, jak dawniej. To nowe globalne, poprzemysłowe społeczeństwo informacyjne Manuel Castells nazwał „społeczeństwem

---

<sup>3</sup> *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 17.

<sup>4</sup> [https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy\\_Kosałka](https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Kosałka).

sieciowym”<sup>5</sup>. Używane są też określenia „społeczeństwo informacyjne”, „społeczeństwo informacji”.

Przyczyny wojen są społeczne, należą do nich: nadmierne rozwarstwienie społeczne, korupcja, klikowość i inne patologie. „Zagrożeniami dla globalnego bezpieczeństwa jest międzynarodowy terroryzm i zorganizowana przestępczość, jako składniki niestabilności i konfliktów wewnętrznych oraz źródła takich patologii, jak: przemysł broni, materiałów jądrowych i produktów podwójnego zastosowania, handel narkotykami i ludźmi, porwania dla okupu oraz nielegalne operacje finansowe. Wyzwaniem stanowią też niekontrolowane migracje ludności, wywołane zarówno przez konflikty, jak i mające swe źródło w problemach natury gospodarczej i społecznej”.<sup>6</sup>

Mirosława Marody tak wypowiada się na temat przyczyn konfliktów: „O wielkie zasady w Europie toczyły się wielkie wojny. Najpierw wojny religijne o wizję zbawienia. Potem wojny ideologiczne o wizję postępu, czyli modele różnych emancypacji. Dziś nie wielkie wojny są groźne, ale permanentne zamieszki i oderwane ataki. Ludzie nie walczą, żeby pójść jakąś drogą i stworzyć jakiś świat. Jeśli w ogóle walczą, to dlatego, że mają dość. Jest to wyraz depresji ale i sprzeciwu.”<sup>7</sup>

Źródłem konfliktów są kryzysy. Według Jürgena Habermasa społeczeństwo późnego kapitalizmu znajduje się w stanie kryzysu. Kryzys to sytuacja, którą charakteryzują nierozwiązywalne problemy sterowania. Struktura systemu dopuszcza mniej możliwości rozwiązania problemów niż jest to niezbędne do zachowania samego systemu. Nauka i technika przybrały funkcje „ideologiczne”, ponieważ wytwarzają one obraz społeczeństwa opartego na modelu technicznym, produkując ideologie technokratyczne, które pozbawiają ludzi świadomości celów społecznych. Świadomość technokratyczna służy poddawaniu ludzi manipulacji bez przemocy i jest dalszym ciągiem reifikacji - zamiany osobników ludzkich w rzeczy<sup>8</sup>. Jednostka jest uprzedmiotowiona – zauważył Charles Wright Mills - nie wyznacza celów swoich działań. Jej racjonalność, to racjonalność narzucona. Ludzie przystosowują się do racjonalnych organizacji nie wymagających robienia użytku z rozumu, stają się „radosnymi robotami”.

---

<sup>5</sup> Por.: M. Castells, *Społeczeństwo sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2007.

<sup>6</sup> *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 18.

<sup>7</sup> J. Żakowski w rozmowie z prof. dr hab. Mirosławą Marody – socjolog ZPS IS UW *Zawsze ktoś za nami stoi* POLITYKA 51/52 z 2014 r. (2989), s. 30.

<sup>8</sup> Por.: J. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*, 42. *Szkoła frankfurcka – projekt Habermasa*, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2008, s.: 648-657.

W tym miejscu warto za Lewisem Coserem wskazać na pozytywne funkcje konfliktów w życiu społecznym, należy do nich: osiąganie spójności społecznej, wzrost zdolności adaptacyjnych systemu, stymulacja postępu technicznego i gospodarczego, a w konsekwencji zmiana społeczna<sup>9</sup>.

Problemy gospodarcze Zachodu (czas ich trwania) wskazują, że mamy do czynienia z kryzysem strukturalnym. Kultura Zachodu jest kulturą patriarchalną i monoteistyczną. Inaczej jest w dużych kulturach Dalekiego Wschodu, tam relacje międzyludzkie nie mają tak jednoznacznie hierarchicznego charakteru.

Preferowana w naszej zachodniej kulturze hierarchia dobrze wpisywała się w potrzeby społeczne i była z pozytywnym skutkiem praktykowana przez całe wieki na gruncie zarządzania i organizacji. Sytuacja jednak uległa zmianie w ostatnich latach, w efekcie dynamicznych zmian, którym podlega świat, określanych jako proces tworzenia się społeczeństw informacyjnych. Ocenia się, że współczesne sukcesy ekonomiczne, które stały się udziałem społeczeństw Dalekiego Wschodu w znacznej mierze są efektem lepszego przygotowania kulturowego Wschodu do wymogów współczesności. Oni są bardziej społeczni, ich struktury, w istniejących realiach, są efektywne, wyzwalają więcej ludzkiej aktywności, inicjatywy i innowacyjności. Z drugiej strony, być może współczesne niepowodzenia ekonomiczne społeczeństw Zachodu mają swoją przyczynę w niedostosowaniu struktur do wymogów współczesności. Zjawiska te, ze względu na swoją geograficzną lokalizację oraz ze względu na czas upowszechnienia się narzędzi informatycznych wyraźnie potwierdzają taką tezę.

Od kilku lat trwa odwrót od „mody na Zachód” na obszarze państw Dalekiego Wschodu. O ekspansji ekonomicznej Dalekiego Wschodu możemy się przekonać sprawdzając metki produktów, które nabywamy w sklepach. Świadczy o tym również dynamika inwestycji firm tego obszaru, mająca miejsce zwłaszcza na obszarach Afryki i Bliskiego Wschodu.

Dynamika wzrostu demograficznego Dalekiego Wschodu i krajów islamu spowodowała duży napływ ludności z tych obszarów do państw zachodnich. W początkowej fazie ludność ta z łatwością ulegała asymilacji, przyjmowała wzorce zachowań i kulturę Zachodu, ulegała „westernizacji”. Obecnie tak nie jest. Obserwuje się zjawisko, nazywane przez socjologów „indygenizacją w drugim pokoleniu”. Drugie pokolenie, czyli dzieci imigrantów, urodzone już na Zachodzie, przyjmuje postawy często radykalnie wrogie wobec Zachodu, w znacznej

---

<sup>9</sup> Por.: J. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*, 13. *Funkcjonalna teoria konfliktu* - Coser, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2008, s.: 199-202.

części z nich wywodzą się terroryści, a w przyszłości mogą stanowić piątą kolumnę. „Sekret terroryzmu polega na fakcie, że nie sam akt terrorystyczny niszczy, lecz reakcja na antycypację tego aktu”.<sup>10</sup>

Wymienione zjawiska jedynie sygnalizują złożoność rzeczywistości społecznej i jej znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego.

### **3. Nauka i edukacja**

„Bezpieczeństwo narodowe współczesnych państw w znacznej mierze zależy od potencjału intelektualnego i technologicznego. Z opracowań analizujących zmiany w krajach o najwyższej dynamice potencjałów technologicznych i intelektualnych wynika, że potencjał tych państw jest silnie sprzężony z „instytucjami wiedzy”, jak: uniwersytety, ośrodki badawcze, parki technologiczne, a także nowatorskie programy edukacyjne i społeczne”.<sup>11</sup>

Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia sukcesu w ewentualnym konflikcie zbrojnym jest, obok nowoczesnego potencjału bojowego, posiadanie odpowiednio przygotowanych, wykształconych ludzi. U fundamentów każdego państwa jest obronność, ta zaś coraz bardziej zależy od edukacji. Ważną w tym względzie rolę mają do spełnienia uczelnie. Szkolnictwo wyższe jako dział administracji rządowej jest istotny dla budowania podstaw bezpieczeństwa państwa w dłuższej, strategicznej perspektywie (praca u podstaw, praca organiczna). Przyjęta w listopadzie 2014 r. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego zawiera następującą dyrektywę „Większy nacisk należy położyć na jakość kształcenia w obszarach istotnych dla bezpieczeństwa państwa i obywateli w powszechnym systemie edukacji i w szkolnictwie wyższym”.<sup>12</sup> Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przygotowuje obecnie nowe zadania obronne dla uczelni publicznych, mające uwzględnić ten postulat i sprostać wyzwaniom współczesności.

Przywołując w tym miejscu poglądy Alвина Tofflera: „przetaczająca się obecnie przez świat rewolucja naukowo-informacyjna całkowicie zmieniła najważniejsze cele konfliktów. Najistotniejsze akcenty rywalizacji zostały przesunięte z walki o zasoby materialne na walkę o zasoby intelektualne i duchowe. Główna gra toczy się o ludzką świadomość. Jest to wojna bez linii frontów. Polem bitwy stał się umysł człowieka.”<sup>13</sup>

---

<sup>10</sup> U. Beck – *Spółeczeństwo światowego ryzyka. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR. Warszawa 2012, s. 227.

<sup>11</sup> *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2013, s. 86.

<sup>12</sup> *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 53.

<sup>13</sup> Por.: A Toffler., *Trzecia fala*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1985, s.: 501-504.

#### **4. Ekonomia i demografia**

Fryderyk Juliot Curie - prezydent Światowej Rady Pokoju – w połowie ubiegłego wieku, tak przewidywał współczesną wojnę: „Przyszła wojna będzie wojną niewidzialną. Dopiero, gdy dany kraj zauważy, że plony uległy zniszczeniu, jego przemysł jest sparaliżowany, a jego siły zbrojne niezdolne do działania, zrozumie wtedy, że brał udział w wojnie i że tę wojnę przegrywa”.<sup>14</sup> W powyżej zacytowanych, dwóch zdaniach, nakreślona jest wizja wojny gospodarczej z zastosowaniem narzędzi informacyjnych, co możemy współcześnie obserwować na licznych przykładach.

Tradycyjne narzędzia wojny gospodarczej, takie jak: blokady, kontrybucje, cła, damping zastępowane są przez nowe, bardziej wyrafinowane, np.: informacja z zastosowaniem metod inżynierii społecznej jako sposób oddziaływania na rynek i na konsumenta. Współczesny model dominacji w znacznej mierze opiera się na ekspansji gospodarczej. Mechanizmy wojny gospodarczej w sposób najbardziej efektywny pozwalają realizować cele ekspansji i współczesnej wojny, które osiągane są poprzez zmuszenie przeciwnika do uległości i poprzez wykorzystanie jego potencjału we własnym interesie. Natomiast kluczem do sprawowania władzy współcześnie nie jest zabijanie, lecz kontrola umysłów innych ludzi. Wynika to między innymi z faktu, że obecnie nie znajduje potwierdzenia teoria Thomasa Malthusa, nie ma problemu z nadmiernym przyrostem ludności, mimo postępującego wzrostu zamożności społeczeństw, nie istnieje problem głodu. W naszym obszarze kulturowym jest raczej kłopot z ujemnym przyrostem naturalnym i ze zjawiskiem starzenia się społeczeństw.

Wojna gospodarcza dotyczy ekonomii, stosunków międzynarodowych, finansów, zarządzania, materiałów, surowców - wszystkie te dziedziny są bardzo istotne dla obronności każdego państwa - zarazem są to dziedziny nauczania w wielu uczelniach, zwłaszcza w uczelniach ekonomicznych.

#### **5. Technologiczne determinanty konfliktów zbrojnych**

Nowe możliwości technologiczne stwarzają możliwości „przenikania” w skali mikro, natomiast nowoczesne środki masowego rażenia zapewniają skuteczne oddziaływanie w skali makro. Współczesna wojna nie ma określonych granic w czasie i w przestrzeni. Wynika to z płynnej rzeczywistości, wielowymiarowości konfliktów oraz z globalizacji - która nie uznaje granic. Są granice państw określone geograficznie i politycznie, ale te granice nie oznaczają już tego samego, co dawniej. Kiedyś w ramach wytyczonych granic odbywało się

---

<sup>14</sup> [https://www.google.com/cicha wojna o świadomość/](https://www.google.com/cicha%20wojna%20o%20świadomość/).

całe życie społeczne, gospodarcze i kulturalne. W czasie wojny granice stanowiły fronty i rubieże walczących wojsk, dziś tak nie jest.

Dla współczesnej wojny nie jest najważniejszy wymiar terytorialny, toczy się ona w różnych wymiarach. Nie da się wytyczyć granic w cyberprzestrzeni, w kosmosie czy w gospodarce, które to obszary są elementem współczesnej rzeczywistości, również, a może przede wszystkim rzeczywistości wojskowej. Zjawisko terroryzmu, które w ostatnich latach zaistniało w różnych częściach świata, w tym na uczelniach, także przekonuje nas o swoim globalnym, niezależnym od granic charakterze. W odniesieniu do współczesnych konfliktów zbrojnych i zagrożeń z nimi związanych używa się takich określeń, jak: „nowa wojna”, „przemoc sprywatyzowana”, „wojna wirtualna”, „wojna hybrydowa”, „zglobalizowane ryzyko terroru.”<sup>15</sup>

W wymiarze wojskowym, do nowych zjawisk determinujących bezpieczeństwo narodowe, stanowiących kontekst strategiczny tego bezpieczeństwa, można zaliczyć: cyberprzestrzeń (cyberwojny), nowe technologie, działania w kosmosie. Krótka charakterystyka tych zjawisk:

Wraz z pojawieniem się nowych technologii teleinformatycznych i upowszechnieniem Internetu zaistniały nowe zagrożenia, a w tym cyberwojna, rozumiana jako konfrontacja w cyberprzestrzeni między państwami. „Obecne trendy rozwoju zagrożeń w cyberprzestrzeni wyraźnie wskazują na rosnący wpływ poziomu bezpieczeństwa obszaru domeny cyfrowej na bezpieczeństwo ogólne kraju. Przy rosnącym uzależnieniu od technologii teleinformatycznych konflikty w cyberprzestrzeni mogą poważnie zakłócić funkcjonowanie społeczeństw i państw”.<sup>16</sup> W strukturach obrony państw tworzone są specjalne departamenty, wydziela się znaczne, często niekontrolowane fundusze na cele działań w cyberprzestrzeni. Także w polskim prawie, w ustawach o stanach nadzwyczajnych, ustawą z dnia 30 sierpnia 2011 roku,<sup>17</sup> zostały wprowadzone zapisy o cyberprzestrzeni jako nowym obszarze działań obronnych.<sup>18</sup>

Z zagrożeniami w cyberprzestrzeni wiąże się problem ochrony tajemnic. Tajemnice zawsze były i są nadal bardzo ważnym elementem walki, ułatwią osiągnięcie przewagi nad

---

<sup>15</sup> U. Beck, *Spółczesność światowego ryzyka. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR. Warszawa 2012, s. 213.

<sup>16</sup> *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 19.

<sup>17</sup> Por.: Art. 1., Art. 2., Art. 3. ustawy z dnia 30 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 222, poz. 1323).

<sup>18</sup> Od września 2011 r. jest to czwarty obszar (domena) naszych działań obronnych; oprócz działań na lądzie, w powietrzu i na morzu.

przeciwnikiem. W zakresie ochrony informacji istotnym współcześnie problemem jest bezpieczeństwo teleinformatyczne. W sieci informacje chroni się pasywnie poprzez dyskrecję, a aktywnie poprzez szумы informacyjne i zalew, nadmiar informacji (najlepiej pasuje tu słowo „kamouflaż”), służą do tego między innymi „booty” – programy wyszukujące i rozpowszechniające w sieci określone treści. Na gruncie wojskowym, o zwycięstwie nad przeciwnikiem decyduje władza nad kodami kontrolującymi dostęp do informacji, bez nich najpotężniejsze pociski nie trafiają w cel.

Nowe technologie: nanotechnologie, technologie genetyczne, mikrobiologia – w celach wojskowych służą do realizacji strategii przenikania. Mogą być wykorzystane w działaniach bioterroryzmu, jest to szczególnie niebezpieczna forma terroryzmu ze względu na niski koszt wytwarzania broni, możliwość utajnienia jej produkcji i magazynowania oraz sposób działania.

Broń masowego rażenia nowej generacji (drugiej ery nuklearnej) i nowoczesne środki jej użycia, na przykład kumulacyjne jądrowe pociski wielofazowe, mogą mieć istotne znaczenie w działaniach niekonwencjonalnych. „Bomba nuklearna (pierwszej ery nuklearnej – przyp.: A.M.) w zasadzie nie jest bronią, lecz groźbą. Rozpatrywanie jej jako oręża nie ma większego sensu – tam gdzie dziś mogłaby być użyta, doprowadziłaby do anihilacji przeciwnika, ale i tych, którzy jej użyli.<sup>19</sup> Walter Millis, w latach 50. XX wieku, nazwał powstałą w tym względzie sytuację „hipertrofią wojny”.<sup>20</sup> Teoria W. Millisa potwierdza się od 70 lat bez zastrzeżeń.

Współczesne środki walki powietrznej to bezpilotowe maszyny latające – drony. W tradycyjnym tandemie: człowiek - bojowa maszyna latająca, człowiek stanowi obecnie zbyt słabe ogniwo, nie spełnia wymogów szybkości, niezawodności i wytrzymałości. Drony mają szerokie zastosowanie, od zupełnie niewielkich maszyn, wykorzystywanych najczęściej do celów zwiadowczych, do dużych zdolnych do przenoszenia znacznych ładunków i broni.

Działania w kosmosie. Z punktu widzenia współczesnych potrzeb wojskowych ważna jest orbita okołoziemska, odległości 200-500 kilometrów, termosfera. Kto tam ma swoje bazy oraz środki rozpoznania i walki, ten zajmuje strategicznie ważne pozycje; należy wymienić choćby technologię telefonii satelitarnej czy system nawigacji GPS. Mówi się o flotach kosmicznych, znaczenie tracą więc floty morskie i floty powietrzne.

---

<sup>19</sup> Ł. Wójcik, *Logika bomby*, POLITYKA nr 32 (3021) z 2015 r., s. 16.

<sup>20</sup> J.J. Wiatr, *Socjologia wojska*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. Warszawa 1964, s. 47.

## **6. Misje wojskowe i ich cywilizacyjne uwarunkowania**

Konflikty zbrojne, gdzie uczestnikami są nasi żołnierze w misjach wojskowych, to wojny typu regionalnego, peryferyjne, na obrzeżach cywilizacji. Cechuje je ograniczony zasięg oraz asymetryczność w podstawowych wymiarach: ludzkim, organizacyjnym i technicznym. Współczesne konflikty w znacznej mierze determinowane są przez czynniki kulturowe i cywilizacyjne. Zachód wypierany jest z tradycyjnych obszarów swych wpływów: na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Dwa czynniki o tym decydują: ekonomia i demografia. Obydwa czynniki są niekorzystne dla Zachodu, w dłuższej perspektywie czasowej wymuszają konieczność przededefiniowania istniejących od wieków relacji i stają się źródłem nieuchronnych napięć. Konflikty na Bliskim Wschodzie czy w Afryce, to w wymiarze globalnym, kłótnie w rodzinie. W globalnym, dychotomicznym układzie są to tereny przynależne do kultury Zachodu. Daleki Wschód stanowi wyzwanie dla naszej zachodniej cywilizacji. Stąd, notowane w ostatnim czasie, wojskowe zaangażowanie mocarstw w obszarze Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku.

W zakresie wojskowym, cele integracji i współpracy transgranicznej, najłatwiej osiągać w ramach realizacji wspólnych zadań i wspólnej walki z przeciwnikiem; misje wojskowe dobrze temu służą. Wojsko Polskie w misjach wojskowych bierze udział od 1953 roku. Charakter realizowanych zadań jest różnorodny. Były operacje pokojowe, obserwacyjne, humanitarne, rozjemcze i policyjne; realizowane pod auspicjami ONZ, WE/UE, NATO oraz KBWE/OBWE. Ocenia się, że łącznie w misjach wojskowych wzięło udział ponad 100 tys. polskich żołnierzy. Natomiast obecnie (2015), w Wojsku Polskim, służy nadal około 27 tys. żołnierzy,<sup>21</sup> którzy uczestniczyli w misjach wojskowych. Ich doświadczenie stanowi cenny dorobek naszych sił zbrojnych.

## **7. Dylematy władzy**

Dla rozważań interesującej nas problematyki istotna jest kwestia władzy. Jest ona rozproszona, przesunięta do ośrodków pozarządowych. To powoduje wzrost znaczenia organizacji pozarządowych: związków wyznaniowych, grup interesów, korporacji, rynków, regulatorów itp. Jak wiemy władza często znajduje się w rękach oligarchów, ludzi posiadających pieniądze i wpływy. Rozważania dotyczące władzy i państwa są ważne szczególnie dla żołnierzy. Żołnierz jest „państwowym”, jeśli żołnierz, z jakichś powodów,

---

<sup>21</sup> Są to wielkości szacunkowe. Oficjalnych danych w tym zakresie nie ma. Zamieszczone wielkości wynikają z analizy licznych dokumentów środowiska żołnierzy – uczestników misji wojskowych i są bardzo prawdopodobne.

przestaje być „państwowym”, to traci swoją tożsamość, staje się na przykład najemnikiem; jest to dla żołnierza tragedia.<sup>22</sup>

Z globalistycznych rozważań Urlicha Becka o władzy i przeciwwładzy we współczesnym świecie, jednoznacznie wynika, iż dla państwa nie ma logicznej alternatywy. Inne podmioty nie posiadają wystarczającej legitymizacji społecznej i nie sprawują swojej funkcji w przestrzeni publicznej w sposób tak kompleksowy, jak czyni to państwo.<sup>23</sup> Nikt oprócz państwa nie podejmuje zwłaszcza ciężarów socjalnych. Także finansowanie edukacji w znaczącej części realizuje państwo.

Mamy do czynienia z integracją w ramach struktur ponadnarodowych, i to jest jedna strona medalu, ta chętniej pokazywana i powszechnie uświadamiana. Drugą, mniej chętnie ukazywaną stroną integracji i mniej uświadamianą społecznie, jest dezintegracja struktur narodowych. Problem polega na takim integrowaniu, aby nasze narodowe interesy nie były pomijane, sama integracja zaś wydaje się potrzebna i nieunikniona.

Trwa walka o przywództwo. Współczesny światowy przywódca powinien posiadać liczne atrybuty: wewnętrzną spójność, kontrolę nad sieciami medialno-telekomunikacyjnymi, uniemożliwiającą przeciwnikowi dokonywanie zakłóceń, środki odstraszania i nacisku w postaci nowoczesnych systemów użycia broni masowego rażenia, środki rozpoznania i walki w kosmosie, nowoczesne technologie zapewniające skuteczne możliwości przenikania i penetracji. Wymienione atrybuty, oraz wizerunek, składają się na moralne prawo do przewodzenia.

Wizerunek zapewnienia wojna informacyjna o ludzkie umysły prowadzona nowoczesnymi środkami i sposobami: na podświadomość, przez analogię, w kontekście, poprzez osiągnięcie stanu przesycenia rodzącego sprzeciw, jako przekaz adresowany, kierowany do konkretnego odbiorcy itd. Jednym z istotnych zagrożeń, w takiej sytuacji, jest uwierzenie przez decydentów we własną propagandę, a warunkiem *sine qua non* jest kamuflaż rzeczywistej sytuacji.

Istotnym aspektem współczesnej władzy jest sposób jej sprawowania, zwany: „z tylnego fotela”. Na ogół pamiętamy, że w małych państwach faktyczna władza jest w rękach

---

<sup>22</sup> Wyniki badań przeprowadzonych w miesiącu marcu i kwietniu 2015 r. na reprezentatywnej grupie 255 żołnierzy wskazują, że 13,02% żołnierzy, w związku z swoim udziałem w misji wojskowej, doświadczyło przykrości ze strony innych osób. Najczęściej wskazywanym przejawem doznanych przykrości było ubliżanie żołnierzowi słowem: „najemnik”.

<sup>23</sup> Por.: U. Beck, *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2005.

oligarchów, bonzów, ludzi z pieniędzmi, problem w tym, że dotyczy to również większych państw.

We współczesnych stosunkach społecznych istnieje wyraźny dysonans między sposobem sprawowania władzy, a możliwościami technicznymi w tym względzie. Władza jest hierarchiczna, a możliwości jej sprawowania sieciowe, heterarchiczne,<sup>24</sup> rodzi to różne napięcia i zagrożenia. W strukturach hierarchicznych „motorem napędu” jest rywalizacja, w strukturach sieciowych – współpraca. Osiągnięcia Zachodu w minionych wiekach były wynikiem rywalizacji, właściwej dla stosunków hierarchicznych, natomiast w sieci lepiej sprawdza się współpraca. Współczesne techniczne (informatyczne) możliwości komunikowania sprzyjają współpracy oraz egalitarnym stosunkom społecznym.

W odniesieniu do władzy istnieje dość rozpowszechniony pogląd, że władza posiada nieograniczone możliwości podejmowania decyzji, tymczasem, władza (zwłaszcza ta, która jest demokratycznie ustanawiana), na ogół, robi to, co musi.

## SOME ASPECTS OF TODAY’S MILITARY CONFLICTS AND MISSIONS

### Abstract

**Objective:** encouragement to reflect and discuss the specific nature of today’s armed conflicts, emphasis on the importance of defense preparations.

**Introduction:** social defense awareness does not keep up with technological changes and defense needs resulting therefrom, which has a negative effect upon the decisions related to defensive preparations and the way of their realization. A distinctive feature of contemporary military conflicts is their information, economic and civilization nature and the lack of unambiguous time and space limits. The conflicts with participation of our soldiers under military missions are regional and on the fringes of civilization. An essential value of military missions is a possible cross-border cooperation between our soldiers and soldiers of other armies. War is a certain form of social conflict and it should not be boiled down only to warfare, because it is commonly known that war regards other aspects of social life as well. It

---

<sup>24</sup> Heterarchia - to sieć elementów o tej samej pozycji w strukturze horyzontalnej, sile i władzy, posiadających wspólny cel. Heterarchia może być odrębna, lub też częścią składową układu hierarchicznego. Często, na danym stopniu hierarchii występuje układ heterarchiczny - <https://pl.wikipedia.org/>.

is impossible to understand local problems without a vaster, strategic perspective. The aspects raised are inevitably compressed and encoded.

**Methodology:** inference from an analysis of normative acts regarding defense, research studies on armed conflicts and results of the author's own investigations conducted among soldiers from military missions, with reference to social reality and new challenges.

**Conclusions:** (1) social defensive awareness does not keep pace with civilization changes; (2) social reality is of network nature, and today's communication tools are telecommunications and media networks; (3) first of all, in the information era, at stake is human awareness is; (4) the mechanisms of economic war allow to pursue the expansion objectives most effectively'; (5) for today's war, the territorial factor is not most important, warfare takes place in various dimensions; (6) in the military viewpoint, the easiest way of attaining integration and cross-border cooperation is the realization of joint tasks, which is best attainable in military missions; (7) considerations on the power and the State are essential, in particular, for soldiers - a soldier is 'state-owned', instead, the power is dispersed, shifted towards non-government centers, which increases tensions and threats.

**Key words:** social defense awareness, military conflict, military mission, power

**Type of article:** overview

#### **Bibliografia:**

- 1) Beck U., *Spółeczeństwo światowego ryzyka. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR. Warszawa 2012.
- 2) Beck U., *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR. Warszawa 2005.
- 3) Castells M., *Spółeczeństwo sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2007.
- 4) Huntington S., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza. Warszawa 2004.
- 5) Królikowska B. (red. naukowy), *(Żłudne) obietnice wielokulturowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 2012.

- 6) Latour B., *Splatając na nowo to, co społeczne. Wprowadzenie do teorii aktora-sieci*, Wydawnictwo Universitas. Kraków 2010.
- 7) Śpiewak P. (red. naukowy), *Klasyczne teorie socjologiczne. Wybór tekstów*, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2006.
- 8) Toffler A., Toffler H., *Wojna i antywojna. Jak przetrwać na progu XXI wieku?*, Wydawnictwo Kurpisz S.A. Poznań 2006.
- 9) Toffler A., *Trzecia fala*, Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1985.
- 10) Turner J., *Struktura teorii socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2008.
- 11) Wiatr J.J., *Socjologia wojska*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. Warszawa 1964.

#### **Akty normatywne:**

- 1) Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014.
- 2) Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 2013.
- 3) Ustawa z dnia 30 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 222, poz. 1323).

#### **Źródła prasowe i internetowe:**

- 1) POLITYKA: nr 51/52 (2989) z 2014 r.; nr 32 (3021) z 2015 r.
- 2) <https://pl.wikipedia.org>